

Anmälan mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av långsam handläggning av en förundersökning m.m.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 24 januari 2003, framförde AA kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av handläggningen av en polisanmälan. Han uppgav bl.a. följande.

I juni 2001 lämnade han in en anmälan om hemfridsbrott och egenmäktigt förfarande till Polismyndigheten i Jämtlands län. Till anmälan fogades en CD-skiva. Skivan innehöll en videodokumentation av brotten som hade begåtts i januari 2001 i Stockholm. Polisanmälan överlämnades till Polismyndigheten i Stockholms län. Under hösten 2001 och vintern/våren 2002 kontaktade han polisen ett flertal gånger men fick svaret att ärendet var i balans och att någon tid för att analysera fallet inte kunde ges. Man var hos polisen också tveksam till möjligheterna att komma åt innehållet på CD-skivan. I maj 2002 kontaktades han av BB som handlade ärendet. Denne undrade om AA ville gå vidare med ärendet och om så var fallet ville han hålla ett förhör med honom. Eftersom AA inte hade tid vid tillfället skulle BB återkomma i saken. AA förvägrades själv att få återkomma. I oktober 2002 hörde BB av sig och uppgav att CD-skivan hade försvunnit i hanteringen. Han nämnde också att det inte var så lång tid kvar till dess ärendet preskriberades. AA skickade in en VHS-kassett med liknande innehåll som CD-skivan. Vid samtal med BB i november 2002 bekräftade denne att han hade tagit del av VHS-kassetten samt konstaterade att brottet var väl dokumenterat. BB uppgav också att fallet inte var prioriterat och troligen inte skulle hinnas tas upp i tid. I början på januari 2003 kontaktade AA vid ett flertal tillfällen BB eftersom preskriptionstiden närmade sig. Den 13 januari 2003 överlämnade polisen ärendet till åklagaren. Den 21 januari 2003 beslutade åklagaren att lägga ned förundersökningen eftersom brotten var preskriberade.

Utredning

Åklagarmyndighetens i Stockholm handlingar i bl.a. ärendet 105-4868-02 inforrades och granskades.

Av handlingarna framgick bl.a. följande. Samma dag som polisanmälan gjordes, dvs. den 29 juni 2001, togs en CD-skiva i beslag vid Polismyndigheten i Jämtlands län. Ärendet översändes därefter till Polismyndigheten i Stockholms län. Den 5 juni 2002 upprättade kriminalinspektören BB en tjänsteanteckning med anledning av en kontakt han hade haft med AA. Samma dag skickade BB ett meddelande till polisen i Östersund och frågade om CD-skivan fanns kvar där, eftersom endast beslagshandlingen hade registrerats i Stockholm och CD-skivan saknades. I augusti 2002 skickade BB en påminnelse till polisen i Östersund. Enligt en upprättad tjänsteanteckning i september 2002 visste inte utredningsmannen i Östersund var CD-skivan fanns; i varje fall fanns den inte kvar i Östersund. Den 11 november 2002 togs ett VHS-band i beslag. I mitten av november 2002 skickades handlingarna i ärendet till åklagaren för åtalsprövning. Den 19 november 2002 upprättade åklagaren i stället vissa utredningsdirektiv och uppgav bl.a. att det "är bra om ärendet utreds så snabbt som möjligt med hänsyn till preskriptionstiden". Åklagaren lade ned förundersökningen den 21 januari 2001.

Senare under handläggningen infordrades även polismyndighetens historikblad i ärendet K167260-01 och åklagarmyndighetens diarieblad.

Ärendet remitterades till Polismyndigheten i Stockholm län för upplysningar och yttrande över vad som hade anförts i anmälan till JO.

Polismyndigheten kom in med ett remissvar jämte bl.a. ett yttrande från polismästaren CC, Söderorts polismästardistrikt, och upplysningar från polisinspektören DD.

CC lämnade följande redogörelse för bakgrunden till ärendet.

Anmälan om hemfridsbrott och egenmäktigt förfarande gjordes den 29 juni 2001 hos polismyndigheten i Östersund. AA var en av två målsägande. Anmälan skrevs in hos polismyndigheten i Stockholm den 11 juli 2001. Brottstiden avsåg ett antal tillfällen under perioden 3 februari 2000 fram till 16 januari 2001. Ärendet lades i balans. Den 14 maj 2002 tilldelades den utredande tjänstemannen ärendet. En del av brotten var vid den tidpunkten redan preskriberade.

Tjänsteanteckning angående telefonkontakt med AA upprättades den 5 juni 2002. Samma dag efterfrågades den i ärendet aktuella CD-skivan hos den anmälningsupptagande tjänsteman vid polismyndigheten i Östersund. Ytterligare två propäer lämnades till denne tjänsteman och den 13 september 2002 framkom att den aktuella skivan inte gick att finna hos polismyndigheten i Östersund. Beslaget har tilldelats ett beslagsnummer i Söderorts polismästardistrikt. Det är dock okänt om skivan ankommit till Söderorts polismästardistrikt.

Vid telefonsamtalet den 5 juni 2002 med AA påtalade den utredande tjänstemannen att det fanns ett behov av handlingar som kunde visa på hyresförhållandet. Den 11 november 2002 upprättades nytt beslagsprotokoll avseende inkommet videoband inskickat av AA. Detta ankom tillsammans med de handlingar som skulle styrka hyresförhållandet.

Under hösten begärdes direktiv från åklagare framförallt i fråga om brottet skulle anses såsom grovt hemfridsbrott. Förundersökningsprotokoll upprättades den 15 januari 2003 och den 21 januari fattade åklagare beslut om att ej väcka åtal då brotten var preskriberade.

Den 24 januari 2003 gjorde AA en anmälan mot tjänstemannen som handlade utredningen rörande aktuellt brott. Enligt beslut den 28 januari 2003 av chefs-

åklagare EE inleddes inte förundersökning då det saknades anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal skulle ha förövats (K20221-03).

Beträffande de kontakter som förekom mellan AA och BB lämnade DD, efter samtal med BB, upplysningar enligt följande.

AA kontaktades per telefon i maj. Vid det telefonsamtalet befann sig AA på en flygplats och kunde därför inte prata med BB. AA ville kontakta honom när AA själv hade tid men BB ansåg att det var bättre att han själv kontaktade AA vid senare tillfälle. AA hade då inget att erinra mot det förfarings sättet. AA har aldrig förvägrats att ta kontakt med honom, däremot är det så att han är svår att få tag på både beroende på arbetsuppgifterna men även på grund av arbetstiderna.

Om myndighetens serviceskyldighet uppgav CC särskilt följande.

Myndigheterna skall vara tillgängliga för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt men det utesluter inte att myndigheten kan begränsa sin telefonservice till vissa timmar på dagen. Det är inte bara fråga om en resursfråga utan skall även bedömas med hänsyn till verksamhetens art. Utredningsfunktionen innebär att förhör med anhållna och häktade utförs på annan plats än arbetsrummet. I den mån förhör sker i ett arbetsrum är tillgängligheten per telefon för andra ytterst begränsad. Därav följer således naturligt att utredningsman i första hand själv väljer att ta kontakt med målsägande eller misstänkta för att avtala om tid för eller att utföra förhör den bästa lösningen för samtliga parter.

AA har inte varit förhindrad att komma i kontakt med utredande tjänsteman eller med någon annan representant för myndigheten.

Polismyndigheten

Rättslig reglering

Rättegångsbalkens bestämmelser

I 23 kap. rättegångsbalken (RB) finns grundläggande bestämmelser om förundersökning. Av dessa bestämmelser framgår bl.a. att förundersökningen skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns inte längre anledning till dess fullgörande, skall den läggas ned (4 §). Av 1 a § andra stycket förundersökningskungörelsen (1947:948, FuK) framgår att undersökningsledaren har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Förundersökningsledaren skall se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara. Undersökningsledaren skall även ge dem som lämnar biträde behövliga direktiv för arbetet.

I 27 kap. RB finns i övrigt bestämmelser om beslag. Bland annat föreskrivs att beslagtaget gods skall väl vårdas, och noggrann tillsyn skall hållas däröver, att det inte förbyts eller förändras eller annat missbruk sker därmed (10 §). I Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar (RPSFS 2000:56, FAP102-2) finns vidare detaljerade föreskrifter om hur beslagtaget gods skall hanteras (se särskilt 5 kap. 2-3 §§).

Förvaltningslagens bestämmelser

I förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna. Merparten av dessa bestämmelser är inte tillämpliga vid handläggning av förundersökningar, men bl.a. bestämmelserna om den allmänna serviceplikten (4-5 §§) är tillämplig även vid denna verksamhet (jfr 32 §). När det gäller serviceskyldigheten föreskrivs att varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Frågor från enskilda skall besvaras så snart som möjligt (4 §). Vidare skall myndigheterna ta emot besök och telefonsamtal från enskilda (5 §).

Bedömning

Handläggningstiden

I den utredning som vidtagits med anledning av aktuell remiss har bl.a. framkommit att arbetssituationen vid Söderorts polismästardistrikt, i likhet med övriga polis-mästardistrikt, är ansträngd. Vid kriminaljourroteln (2OKJ), som handlagt aktuell förundersökning, fanns enligt uppgift 1000 ärenden i balans vid tidpunkten då undersökningen lades ut på utredningsmannen.

Vad gäller handläggningen därefter, har utredningsmannen bl.a. framfört att han under denna period haft flera ärenden med anhållna och häktade, vilka måste handläggas med förtur framför ärenden av enkel beskaffenhet. Vidare har han också vid olika tillfällen fått träda in som vikarierande gruppchef, vilket inneburit att han då arbetat både som chef och utredningsman.

Även med beaktande av vad som framkommit i ärendet, anser dock myndigheten att den aktuella förundersökningen inte har handlagts på ett acceptabelt sätt. Som polismästardistriktet påpekat synes t.ex. inga åtgärder ha vidtagits i ärendet från juli 2001 tills dess att utredningsmannen fick ärendet i maj 2002. Att handläggningen därefter dragit ut på tiden kan förmodligen delvis tillskrivas den tidigare bristfälliga hanteringen av det beslagtagna godset, som beskrivs nedan. Myndigheten anser trots det att ärendet inte har handlagts med den drivkraft som kunde varit möjlig. Den som ytterst bär ansvaret är den utsedde förundersökningsledaren i ärendet (1 a § FuK). Större delen av utredningstiden, fram till den 14 november 2002 då ärendet överlämnades till åklagarmyndigheten, var det en befattningshavare vid 2OKJ, vid Söderorts polismästardistrikt som var undersökningsledare.

Sammantaget anser myndigheten att det är mycket olyckligt att ett, som det verkar, relativt okomplicerat ärende blir preskriberat. Myndigheten beklagar detta och anser det huvudsakligen kan tillskrivas den allmänt kända arbetssituationen inom myndigheten.

Vad som framkommit i det nu aktuella ärendet reser också frågor om de resurser som står till polismyndighetens förfogande och hur dessa fördelas inom myndigheten. Det kan finnas anledning att inom ramen för den årliga budgetberedningen närmare analysera hur den tillgängliga resursen står i förhållande till arbetsbelastningen i de olika polismästardistrikten och avdelningarna.

Beslaget

I den vidtagna utredning har det, som uppgivits, inte kunnat klargöras om den beslagtagna CD-skivan nått Polismyndigheten i Stockholms län sedan polisanmälan överlämnats från Polismyndigheten i Jämtlands län.

Av beslagsprotokollet för CD-skivan, vilket upprättats av Polismyndigheten i Jämtlands län, framgår emellertid att protokollet försetts med ett nummer från beslagsliggaren som härrör från Polismyndigheten i Stockholms län, Söderorts polismästardistrikt (0222-01-1764). Polismyndigheten anser därför att det mesta talar för att beslaget kommit fram till myndigheten och att det därefter förkommit. Som framkommit i utredningen har dock Polismyndigheten i Jämtlands län inte kunnat verifiera att beslaget har skickats därifrån till Stockholmsmyndigheten. Vidare har Polismyndigheten i Jämtlands län inte heller i det aktuella beslagsprotokollet angivit nummer från sin beslagsliggare såsom stipuleras i FAP 102-2. Detta har också försvårat möjligheterna att kunna återfinna CD-skivan.

Oavsett om CD-skivan nått Polismyndigheten i Stockholms län eller inte, borde enligt myndighetens bestämda mening efterforskningarna av skivan i vart fall påbörjats mycket tidigare än vad som skett i ärendet. Om skivan inte fanns med i det material som överlämnades från Polismyndigheten i Jämtlands län, borde Stockholmsmyndigheten i egenskap av mottagande myndighet omgående ha kontaktat den överlämnande myndigheten. Vidare borde det ha förts anteckningar om vilka åtgärder som vidtagits i denna fråga. I likhet med vad som påtalats ovan om handläggningstiden är det ytterst förundersökningsledaren som har ansvaret för att dessa åtgärder vidtas.

Enligt myndighetens mening har det aktuella beslaget handlagts på ett högst otillfredsställande sätt och myndigheten anser att det är uppenbart att Söderorts polismästardistrikt snarast måste se över sina beslagsrutiner. Myndigheten kan bara beklaga det inträffade.

Kontakterna med målsägande

Polismyndigheten hänvisar här till vad polismästardistriktet samt berörd polisman anfört. Myndigheten kan tillägga att det hade varit önskvärt att målsäganden även upplysts om att han kunde kontakta andra befattningshavare, t.ex. förundersökningsledaren i ärendet, i den mån utredningsmannen inte fanns tillgänglig.

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

Det kan inledningsvis konstateras att det var fråga om brott som var förhållandevis lättutredda. Det är bl.a. mot denna bakgrund helt oacceptabelt att ärendet låg obearbetat under så lång tid att de anmälda brotten kom att preskriberas.

AA har uppgett att han förvägrades att få återkomma i ärendet. Av utredningen i detta hänseende framgår emellertid inte annat än att BB ansåg att det var lämpligare att han kontaktade AA eftersom han själv var svår att nå.

Det har inte varit möjligt att utreda vad som hänt med den beslagtagna CD-skivan. Klart är emellertid att denna inte har hanterats med tillräcklig omsorg. Jag delar vidare polismyndighetens uppfattning att efterforskningarna av skivan skulle ha påbörjats tidigare än vad som var fallet samt att de åtgärder som vidtogs i detta hänseende skulle ha dokumenterats.

Det sagda innebär att jag kan ansluta mig till den kritik som redovisats i polismyndighetens yttrande. Jag noterar vidare vad myndigheten uttalat om att det kan finnas anledning att närmare analysera förhållandet mellan tillgängliga resurser och arbetsbelastningen i de olika polismästardistrikten samt att det är uppenbart att Söderorts polismästardistrikt bör se över sina beslagsrutiner.

Vad som i övrigt kommit fram i ärendet föranleder inte något uttalande eller någon åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.